

ЛІТЕРАТУРА

1. ЗУ «Про державну реєстрацію права власності на нерухоме майно та їх обтяження» з останніми змінами від 04.06.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon3.rada.gov.ua.
2. Конституція України з останніми змінами від 30.09.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon3.rada.gov.ua.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Т. 1. / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця / К. – 2006 р. – 831 с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за ред. В.М. Коссака. – К., 2004 р. – 975 с.
5. Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з питань розгляду цивільних та кримінальних справ «Про судову практику у справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon3.rada.gov.ua.
6. Роз'яснення від 13.10.2011р. «Деякі аспекти набуття права власності на об'єкти безхазяйного нерухомого майна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon3.rada.gov.ua.
7. Цивільний кодекс України з останніми змінами від 19.07.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon3.rada.gov.ua.

УДК 347.45/.47

АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

COPYRIGHT AGREEMENT: CONCEPT, TYPES AND FEATURES

Кахович О.О.,
к. наук з держ. упр.,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Олійник Я.А.,

слухач магістратури юридичного факультету

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню правової природи авторського договору. Зокрема, надано визначення поняттю авторського договору, визначено перелік видів договорів, за якими здійснюється розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, а також викремлено певні умови та особливості авторського договору. Окрім цього, у статті проаналізовано теоретико-правові проблеми сутності авторського договору.

Ключові слова: авторський договір, види, особливості, умови, характер договору.

Статья посвящена исследованию правовой природы авторского договора. В частности, дано определение понятию авторского договора, определен перечень видов договоров, по которым осуществляется распоряжение имущественными правами интеллектуальной собственности, а также выделены определенные условия и особенности авторского договора. Кроме этого, в статье проанализированы теоретико-правовые проблемы сущности авторского договора.

Ключевые слова: авторский договор, виды, особенности, условия, характер договора.

Copyright is one of the most significant and dynamic areas of civil law. This is due to the rapid development of technical means and technologies, which allow as fast as possible to copy and distribute works that are determined by law as objects of copyright.

The legal mechanism for the alienation of intellectual property rights is the conclusion of special types of contracts, which are primarily copyright contracts. Intellectual property treaties are relatively new in the system of contractual obligations, which necessitates their further research and revealing the problems of the application of the current legislation in this area.

The article is devoted to the study of the legal nature of the author's contract. In particular, the definition of the notion of the author's contract, the list of types of contracts on which the property rights of intellectual property are managed, as well as certain conditions and significant features of the author's contract are singled out. In addition, the article analyzes the theoretical and legal problems of the essence of the author's contract.

There are many definitions of the concept of «copyright contract», but many of them are based on the material theory of intellectual property, which does not correspond to the current state of development of legal relations in the field of intellectual property.

Analyzing the main types of copyright contracts, it is worth pointing out the possibility of concluding copyright agreements on the creation of copyright objects and contracts for the transfer of the right to use the work.

Key words: author's contract, types, essential features, conditions, nature of the contract.

Авторське право є однією із найбільш значущих і динамічних сфер цивільного права. Це пов'язано зі стрімким розвитком технічних засобів і технологій, що дозволяють максимально швидко здійснювати копіювання та розповсюдження творів, які визначені законодавством як об'єкти авторського права. Юридичним механізмом відчуження прав інтелектуальної власності є укладення спеціальних видів договорів, якими насамперед є авторські договори. Договори у сфері інтелектуальної власності є порівняно новими в системі договірних зобов'язань, що зумовлює необхідність подальшого їх дослідження та виявлення проблем застосування чинного законодавства у вказаній сфері [1].

Україна ще не накопичила достатнього досвіду у практиці договірної регулювання авторських відносин. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ не містить поняття автор-

ського договору, Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV взагалі його не називає, багато спорів виникає через укладання договорів про використання творів у періодичних виданнях в усній формі.

Авторський договір був предметом наукових досліджень багатьох вчених, таких як: В. В. Заборовський, Ж. В. Завальная, О. С. Аврамова, А. О. Козинця, Ю. О. Заїка, О. А. Підпригора, І. В. Савельєва, Є. П. Гаврілов, А. А. Кетрарь, Т. М. Вахонєва та ін.

Метою статті є аналіз правової природи авторського договору, зокрема щодо визначення його поняття, видів, певних умов та особливостей.

Частина 1 ст. 31 Закону України «Про авторське право і суміжні права» зазначає, що автор (чи інша особа, що має авторське право) може передати свої майнові права будь-якій іншій особі повністю чи частково, а передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має автор-

ське право) оформляється авторським договором [2]. Авторський договір є основною правовою формою, яка регулює відносини між авторами (чи іншими особами, які мають авторське право) та користувачами, з приводу реалізації авторських прав на твір. Згадуючи історію розвитку авторського права, маємо звернути увагу на те, що авторський договір виник, у першу чергу, як засіб правової охорони інтересів видавництва та книготорговців [3]. Існує багато визначень поняття «авторський договір», проте багато з них ґрунтуються на матеріальній теорії інтелектуальної власності, що не відповідає сучасному стану розвитку правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Деякі автори під авторським договором розуміють один із видів цивільно-правового договору, на умовах якого автором або його правонаступниками за винагороду передаються або надаються виключні права на використання (публікацію, поширення тощо) творів науки, літератури й мистецтва, передача яких не заборонена законодавством [4].

Авторський договір – це згода між автором твору науки, літератури і мистецтва чи іншою особою, яка має авторське право, з однієї сторони, і користувачем з іншої сторони, за якою автор (чи інший правовласник) зобов'язується передати (надати) користувачу, повністю або частково майнове право на використання твору, визначеним способом, з додержанням всіх істотних умов, у встановлений строк, а користувач зобов'язується використовувати твір у відповідності з переданим (наданим) йому правом [3].

Відповідно до Цивільного кодексу України розпорядження майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких договорів:

- ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
 - ліцензійний договір;
 - договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;
 - договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;
 - інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності (ст. 1107 Цивільного кодексу України) [5].
- Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права», можна визначити такі види договору:
- договір про розподіл майнових прав на службовий твір (ст. 16 Закону);
 - договір між співавторами твору (ст. 13 Закону);
 - договір про передачу (відчуження) майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав (ст. ст. 31, 39–41 Закону);
 - договір про передачу виключного (невиключного) права на використання об'єктів авторського права і суміжних прав (ст.ст. 32, 39–41 Закону);
 - договір замовлення (ст. 33 Закону);
 - договір про колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав (ст. 48 Закону);

– договір між організацією колективного управління та особою, яка використовує об'єкти авторського права і суміжних прав (ст.ст. 32, 48 Закону);

– договір про виплату відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах та відеограмах (ст. 42 Закону);

– договір про виплату винагороди за використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань (ст. 43 Закону);

– інші договори у сфері авторського права і суміжних прав [2].

У ст. 17 Закону України «Про видавничу справу» виокремлено видавничий договір [6].

Стосовно цього поділу звернемо увагу, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» є спеціалізованим нормативним актом щодо врегулювання авторських правовідносин. Адже в його нормах конкретизуються загальні норми цивільного законодавства. Тому можна рекомендувати під час розробки проекту авторського договору застосовувати вид договору, який визначено у Законі про авторське право [7].

Аналізуючи основні види авторських договорів, варто вказати на можливість укладення авторських договорів про створення об'єктів авторського права та договорів про передачу права на використання твору. Авторський договір про створення твору має свої особливості, які проявляються у тому, що такий договір повинен детально регламентувати питання виду, жанру, форми, обсягу твору тощо. Авторський договір про передачу прав на використання твору стосується вже готового твору й особа, що отримує право на використання твору, має можливість оцінити твір і основні його властивості ще до укладення договору [1].

Авторський договір може передбачати певні умови, а саме: способи використання твору – конкретні права, які передаються за цим договором; строк і територію, на які передається право; розмір винагороди, порядок і строки її виплати; інші умови, які сторони будуть вважати істотними для даного договору.

Однією із найважливіших умов авторського договору є спосіб використання твору. Можливі такі способи використання:

- 1) відтворення творів;
- 2) публічне виконання й публічне сповіщення творів;
- 3) публічна демонстрація і публічний показ;
- 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;
- 5) переклади творів;
- 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;
- 7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;
- 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найом чи в прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;
- 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця й у будь-який час за їх власним вибором;
- 10) здавання у майновий найом або комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;
- 11) імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпним. Сторони за погодженням між собою можуть визначити в договорі інші права щодо використання твору.

Сторони вправі вказати будь-який термін дії авторського договору, що відповідає їхнім інтересам та погоджений між ними.

Авторський договір укладається на строк, що має спливати не пізніше закінчення строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності.

У разі відсутності в авторському договорі умови про строк його дії, він вважається укладеним на строк, що залишився до закінчення строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права

інтелектуальної власності, але не більше, ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до закінчення зазначеного п'ятирічного строку жодна зі сторін не повідомить письмово іншу сторону про відмову від договору, він вважається продовженим на невизначений час. У цьому випадку жодна зі сторін уповноважена в будь-який час відмовитись від договору, письмово повідомивши про це іншу сторону за шість місяців до його розірвання, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін.

Як правило, набувач майнових прав за авторським договором зацікавлений у поширенні прав на якомога більшу територію. Якщо в авторському договорі немає умови про територію, на яку поширюються надані права, дія договору обмежується територією України.

Авторська винагорода в авторському договорі може бути визначена в таких формах:

- а) одноразового (паушального) платежу;
- б) відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті);
- в) комбінованих платежів.

Винагороду визначають в авторському договорі як відсоток від доходу за використання твору, а якщо це неможливо – як фіксовану суму або інший спосіб. Мінімальні ставки авторської винагороди встановлює Кабінет Міністрів України [8, с. 65].

Істотною особливістю авторських договорів є те, що їх об'єктами виступають нематеріальні блага, такі як твори науки, літератури, мистецтва тощо. Деякі вчені вважають, що вони стають об'єктом договору за умови, що вони виражені в такій об'єктивній формі, яка дає змогу відтворювати й тиражувати їх. Водночас об'єктом авторського договору можуть виступати твори, які вже створені на момент укладання договору, а також ті, які автор зобов'язується створити в майбутньому та передати для використання [4].

Ще однією особливістю авторського договору є те, що аналізуючи авторський договір, всі фахівці підкреслюють його цивільно-правовий характер і вказують на його самостійність у ряді інших цивільно-правових договорів. Даний висновок має не тільки теоретичне, але й важливе практичне значення. Зокрема, він означає, що на авторсько-договірні відносини поширюються як загальні положення цивільного права, наприклад правила про форми й умови дійсності угод, так і відповідні норми зобов'язального права, що стосуються, наприклад, поряд-

ку укладення і виконання договорів, відповідальності за їхнє порушення й т. п.

За загальним правилом, авторський договір носить консенсуальний, взаємний і оплатний характер. Разом з тим, не виключені реальні, односторонні й безоплатні авторські договори. Реальним авторський договір є тоді, коли одночасно з досягненням сторонами домовленості по всіх необхідних умовах договору, вони здійснюють і надають один одному все належне за договором. Прикладом служить випадок, коли автор передає користувачеві права на використання вже створеного ним готового твору для використання й схваленого користувачем, а користувач одночасно з цим виплачує авторові всю обумовлену договором винагороду. За умови, що на автора не покладається ніяких додаткових зобов'язань, такий договір носить односторонній характер. Закон не забороняє також передачу авторських прав за договором на безоплатній основі. На перший погляд, даний висновок розходиться із Законом України «Про авторське право та суміжні права», у якому серед істотних умов авторського договору названа умова про «розмір винагороди й (або) порядку визначення розміру винагороди за кожний спосіб використання твору, порядки і строки його виплати». Однак із сказаного випливає лише те, що питання про авторську винагороду підлягає обов'язковому погодженню в договорі. Тому, якщо авторські права за домовленістю сторін передаються безоплатно, це повинно бути прямо вказане в договорі. У протилежному випадку через презумпцію оплатності авторського договору умова про його ціну не буде вважатися погодженою [9].

Отже, законодавством України не визначено поняття «авторський договір». Аналізуючи основні види авторських договорів, варто вказати на можливість укладення авторських договорів про створення об'єктів авторського права та договорів про передачу права на використання твору. Авторський договір може передбачати певні умови: способи використання твору – конкретні права, які передаються за цим договором; строк і територію, на які передається право; розмір винагороди, порядок і строки її виплати; інші умови, які сторони будуть вважати істотними для даного договору. Авторський договір має певні особливості: об'єктами договору виступають нематеріальні блага, такі як твори науки, літератури, мистецтва тощо; йому притаманний цивільно-правовий характер; це консенсуальний, взаємний та оплатний договір, проте він може бути реальним та безоплатним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахонєва Т. Поняття та види договорів про створення й передачу об'єктів авторського права / Т. Вахонєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2016. – № 2. – С. 59–68.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
3. Кетрарь А. А. Щодо визначення правової природи авторського договору / А. А. Кетрарь // *Leges si viata*. – 2013. – С. 56–58.
4. Заборовський В. В. Проблемні аспекти визначення поняття та істотних умов авторського договору // В. В. Заборовський, І. І. Шкіря // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 2. – С. 139–141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pap.in.ua/2_2014/39.pdf.
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
6. Про видавничу справу : Закон України від 05 червня 1997 року № 318/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32. – Ст. 206.
7. Аврамова О. Є. Авторський договір : поняття, класифікація та особливості оформлення / О. Є. Аврамова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2015/10/men05_2015_c199_Avrarmova.doc.
8. Каплун І. П. Інтелектуальна власність : навчальний посібник. У 2-х ч. Ч. 1 / І. П. Каплун, Е. В. Колісниченко, В. О. Панченко, А. А. Папченко. – Суми : СумДУ, 2010. – 157 с.
9. Кирилюк А. В. Ліцензійний договір на використання літературних творів як вид авторського договору / А. В. Кирилюк // Актуальні проблеми держави і права. – Одеса : Юридична література, 2009. – Вип. 51. – С. 180–186.